

9. Традиційне й особистісне у мистецтві / Колективне дослідження за матеріалами Четвертих Гончарівських читань / [відп. ред. М. Селівачов]. – К. : УЦНК “Музей Івана Гончара”, 2002. – 423 с.
10. Щурат В. Маріїнський культ на українських землях давньої польської держави / В. Щурат. – Л. : Накладом редакції “Ниви”, 1910. – 22 с.
11. Czołowzki A. Przeszłość i zabytki województwa tarnopolskiego / A. Czołowzki, B. Janusz. – Tarnopol : Nakładem powiatowej Organizacji narodowej w Tarnopolu, 1926. – 196 s.
12. Reinfuss R. Wpływ rzemieślniczej produkcji dewocyjnej na ludową rzeźbę w kamieniu / R. Reinfuss // Polska Sztuka Ludowa : konteksty. – 1979 – Т. 33. – З. 2. – S. 67–76.

В статті раскрыто один из аспектов народного творчества на современном этапе – интерпретирование мастерами традиционной каменной резьбы образцов профессионального искусства. Прослежено влияние городской эстетики на формирование их творческого наследия, способы его инновационного обогащения.

Ключевые слова: мемориальная резьба, элитарное искусство, городская культура, инновация, иконография.

This article reveals one of the aspects of folk creative art during modern phase – interpretation of samples of professional art by the masters of traditional stone carving.

One can trace the influence of urban aesthetics on formation of their creation and ways of innovative enrichment.

Key words: memorial carving, elite art, urban culture, innovation, iconography.

УДК 746:391

ББК 85.126.9

Леся Семчук

КОМПОЗИЦІЯ ВИШИВОК У НАРОДНОМУ ОДЯЗІ ГУЦУЛЬЩИНИ, БОЙКІВЩИНИ, ЛЕМКІВЩИНИ

Автор виділяє різнофункціональну сутність технік, орнаменту й кольору як важливих композиційно-творчих чинників орнаментально-графічних структур вишитих візерунків. Проаналізовано художні відмінності композицій, домінуючих мотивів вишивок народного вбрання українських горян.

Ключові слова: вишивка, композиція, структура, графічність, ажурність, техніка, колір.

Вишивка впродовж багатьох століть була домінантою в декорванні народного одягу українців. До сьогодні вишиті орнаментально-колеристичні системи є основними виразниками художньої образності одягових ансамблів етнографічних регіонів України. Одягова вишивка українців Карпатського регіону найпоказовіше зберегла характерні місцеві художні ознаки.

У мистецтвознавчій літературі ХХ ст. багато ґрунтовних праць присвячено художньому аналізу орнаментальних, колеристичних відмінностей вишивок українських горян [1, с.4–5]. Дослідники кінця ХІХ – початку ХХ ст. – С.Витвицький, Ф.Вовк, В.Шухевич, І.Франко, С.Маковський розглядали вишивку більшою мірою в контексті художньої образності народної ноші [2–6]. Г.Павлуцький, В.Білецька, О.Берладіна досліджували мистецьку цінність народного, релігійно-обрядового одягу на пріоритетних засадах художніх якостей вишивок. Важливо, що у своїх працях автори акцентують увагу на роль матеріалів декорвання “в утворенні орнаменту” [7], багатфункціональність вишивальних технік в орнаментально-творчому аспекті [8], необхідність класифікації матеріалів, технік вишивки, зумовлену їх властивостями тощо [9]. Такий погляд презентує мистецтвознавець Р.Захарчук-Чугай – особливу увагу автор приділяє властивостям стібка в розвитку вишивальних технік, матеріалам декорвання, особливостям їх застосування і впливу на художню образність вишивок [10]. Багатогранність, високий естетично-культурний рівень вишитих візерунків спричинили аналіз їх художніх якостей у різних методологічних аспектах.

У дослідженні маємо на меті охарактеризувати основні типи вишитих композицій українських горян з позицій взаємодії орнаменту, технік, кольору й матеріалів декорвання як домінуючих виразників художніх особливостей одягових вишивок; визначити вплив кольору та

графічної, ажурної, фактурної образності доміантних мотивів на метричність і посилення ритмічності композиційних схем.

Організація елементів, мотивів, рапортів в орнаментальній структурі вишивок залежить від художніх прийомів (ритм, симетрія, асиметрія, статика, динаміка), засобів емоційно-художньої виразності (фактура, графічність, ажурність, колір) і законів композиції. Структура вишивки деякою мірою підпорядкована способам розташування візерунків на окремих елементах одягового компонента. Важливе значення мають культурно-мистецькі традиції того чи іншого етнографічного регіону.

Серед вишивок одягового призначення українців Карпат типове побутування відкритих і закритих орнаментальних структур. До відкритих відносяться стрічкові, сітчасті схеми, основним композиційним чинником яких виступає нескінченний рух мотивів. Ритм, простий чи складний, – композиційний прийом, за методом якого побудовані абстрактно-знакові або фізіоморфні орнаментальні структури стрічкового та сітчастого характерів. Він виражається в метричному повторі графічних, пластичних форм, їх фактури, ажурності, кольорово-тональних акцентів. Важливу роль відіграє напрям, за яким організуються орнаментальні мотиви. У структурах стрічкового характеру фігури ритмічно розташовуються в одному або двох напрямках. Сітчасті системи дозволяють розвиток композиції в чотири сторони [11, с.250].

Закрита структура не передбачає подальшого розвитку, вона організовує композиційну цілісність орнаментальних мотивів у певній площинній формі (коло, квадрат, прямокутник, довільна фігура) і може бути симетрично дзеркальною, центральною, асиметричною [12, с.65]. Композиційна цілісність, рівновага залежать від співвідношення кольорових акцентів, фактурних, графічних виразників.

Технічний і композиційний аспекти творення вишивок, властивості матеріалів, пріоритети технік вишивання мають безпосередній вплив на структурну образність вишивок. Графічність вишитих візерунків підпорядкована матеріалам вишивання та орнаментально творчому потенціалові технік. Від властивостей (довжина, напрям, міра затягування) вишивальних стібків, способів їх утворення (заволікання, затягування, обкручування) залежать фактура, ажурність вишивок [13]. Багатофункціональна роль кольорово-тональної гами в структурах вишитих візерунків. Безпосередньо впливають на художню образність вишитих візерунків і взаємовідношення техніки, орнаменту та кольору.

Об'єктивно структура у вишивці – це підпорядкування графічності, кольору, фактурності, ажурності орнаментальних елементів, мотивів прийомам композиції: ритму, симетрії, асиметрії тощо.

В основі безлічі варіантів композицій вишивок лежить взаємодія графічних ліній. Вони перетинаються під прямим, косим чи тупим кутами, утворюючи ромбічні, квадратні фігури, стрічки-кривульки. Способом паралельного відношення між собою ліній у горизонтальному або вертикальному порядку розмежовуються, підкреслюються стрічкові чи сітчасті структури тощо. Обґрунтовані висновки вітчизняних науковців, що “вишивка – це унікальне мистецтво народної графіки...” [10, с.6]. Яскраво вираженими є досвід авторів, їх знання, відчуття ефективності технік, матеріалів вишивання, які, власне, є засобами відтворення графічності у вишивці. “Стібки нитки-лінії – прямі по горизонталі або вертикалі, діагональні – основа творення складних орнаментальних форм” [10, с.6]. Важлива композиційно-творча роль графічних ліній, крапки, плями для закритих структур вишивок геометричного характеру чи вільного малюнка.

Безпосередньо на структурну організацію у вишитих візерунках впливають властивості кольору. Забарвленість, світлість, насиченість барв можуть змінювати ефективність рапортної ритмічності, елементно ускладнюючи або, навпаки, спрощуючи її; створювати візуально суперечливий орнаментально-графічному напрям (рис. 1); підсилювати статичність чи динамічність композиційних структур тощо. Способи різнокольорового вирішення графічно тотожних елементів орнаментально-симетричного мотиву в художньому аспекті порушують його (мотиву) симетричну виразність, надають дещо асиметричних ознак (рис. 2).

Аналогічно до кольору збагачувати графічну монотонність можуть фактурна, ажурна якість вишивок, що, у свою чергу, залежить від різної товщини, ворсистості чи гладкості вишивальних ниток, напрямку та міри затягування стібків. Метричний ряд, що складається з повторення єдиного орнаментального мотиву квадрата, дещо видозміниться в декоративному ас-

пекті, якщо по чергово мотиви вишити різними техніками: “пряма гладь”, “довбанка” чи “вирізування”. Специфіка виконання шва “пряма гладь” надає мотиву квадрата гладку, монотонну фактуру, а техніки “вирізування”, “довбанка” навантажать квадратну форму ажурністю, незначно вираженою рельєфною фактурою. Унаслідок візуальний ефект від споглядання геометрично тотожних мотивів орнаменту фіксує відмінність їх художньої образності. Тобто структура у вишивці – це взаємодія, повторення графічно однакових мотивів, ритмічно збагачених декоративною ажурністю чи фактурною виразністю.

Рис. 1.

Рис. 2.

Вишивки одягового призначення Українських Карпат підпорядковані композиційним закономірностям, вони відмінні за художніми особливостями, які частково зумовлені властивостями засобів вишивання, мистецькими традиціями інших етнографічних регіонів, їх локальних осередків.

Фактологічні матеріали підтверджують широке побутування впродовж ХХ ст. на всій території Українських Карпат стрічкових структур вишивок одягового призначення з їх певними художніми відмінностями. Вишиті системи – від вузьких стрічок, завширшки 1 см (Лемківщина), до масштабніших смуг шириною до 10–15 см (Гуцульщина, Бойківщина) – найпоширеніші серед композицій жіночих і чоловічих сорочок, безрукавок, запасок, хустин українських горян. Різноманітні їх орнамента, способи комбінування кольорів, відтінків, фактури. Багатофункціональна роль стрічок, смуг у системі розміщення на окремих елементах виробу.

В одягових вишивках Лемківщини переважають стрічки, які побудовані за порядком метричного логічно впорядкованого ритму. Їх структура утворена мінімальною кількістю орнаментальних мотивів: квадрат, розетка, ромб; рослинних форм: квітка, листочок, китиця. Найбільш уживаними були композиції завширшки 1–3 см. Традиційно основну орнаментальну стрічку обрамлювали графічними лініями, вишитими “стебнівкою”, “косим хрестиком” тощо. Часто вишивки обабіч пазушного розрізу, на манжетах жіночих сорочок склалися з трьох стрічок: середньої та двох поверхниць. За характером побудови всі три стрічки тотожні: єдиний орнаментальний мотив ритмічно повторюється за правилами симетрії впродовж усього візерунка. Серед мотивів – геометричні (квадрати, ромби, розетки), рослинні форми, геометризовані грона

винограду, квітів, пелюсток тощо. Популярним елементом стрічкових композицій лемківських одягових вишивок є гострокутна (зубчаста), тупокутна (ламана) чи прямокутна кривулька. Трапляються зразки вишивок, у яких стрічки-кривульки є основними графічно-структурними формами. Часто кривульки обрамлюють орнаментальні смуги, відіграють роль поверхниць тощо.

Рис. 3.

ним, часто двома мотивами, що періодично повторюються, характерні для одягових вишивок усїєї території Українських Карпат. Їх вишивали навколо горловини, на манжетах жіночих, чоловічих сорочок тощо.

На особливу увагу заслуговують стрічкові структури автентичних жіночих і чоловічих сорочок сіл Рожнятівщини. Єдиним орнаментальним мотивом монотонних композицій часто є квадрат, ромб, розетка чи інша абстрактна форма. Вишитими метричними стрічками прикрашали бойківські та лемківські жіночі головні убори. Стрічкові структури метричного порядку традиційно вишивали на жіночих, чоловічих сорочках зазвичай буденного призначення в окремих селах Гуцульщини. Графічно тотожні мотиви, як і в лемківських композиціях, вишивали нитками різних кольорів. Вишиті стрічки набували незначного ефекту періодичного ритму мотивів. Оригінальні варіанти стрічок, якими оздоблювали гуцульські кептарі, сердаки. Графічну однотипність орнаментальних мотивів ритмічно збагачували техніками, матеріалами вишивання різної фактури, об'єму, величини та ін.

Як основна композиційна структура метрична стрічка масово побутувала у вишивках лемківських сіл Перечинського, Великоберезнянського районів Закарпатської області. Будучи частиною складної композиційної структури метричні стрічки довершували основний орнамент на натільних, поясних, нагрудних компонентах одягу Гуцульщини та Бойківщини.

Оригінальні варіанти композиційних стрічкових структур, які побудовані за принципами накладання графічних елементів, взаємодії різнофігурних мотивів, створення періодичності в комбінуванні їх величини, фактури, ажурності, кольорово-тональних відношень тощо.

Складним ритмом, графічністю виділяються вишиті стрічкові композиції Гуцульщини та Бойківщини. Від лемківських вишивок вони суттєво відрізняються мікροструктурним характером композицій. У декоруванні народної ноші зазначених етнографічних регіонів переважно використовували композиційні стрічки шириною до 15 см.

На особливу увагу в лемківських вишивках заслуговують способи кольорово-тонального вирішення стрічкових композицій. Традиційно графічно тотожні орнаментальні мотиви вишивали почергово нитками червоного, синього, зеленого, жовтого кольорів та їх відтінками. Завдяки різнобарвності мотивів, візерунки ритмічно ускладнювалися. Змінювалися художня образність композиційних стрічок, їх візуально-емоційне сприйняття. Орнаментально тотожні мотиви вишиті нитками насичених чи світлісних, гарячих чи холодних відтінків, що візуально сприймаються ближчими чи дальшими. Вони контрастно вирізняються на фоні білого полотна або, навпаки, майже зливаються з ним (рис. 3). Тонькими вишитими стрічками декорували спідниці, фартухи в селах Великоберезнянського району Закарпаття. Завдяки особливостям кольорово-тонального вирішення структурно-метричних композицій лемківські одягові вишивки налічують безліч оригінальних варіантів візерунків.

Варто зауважити, що тонькі стрічки, макро- і мікροструктура яких побудована од-

Оздоблені вишивками-смугами бойківські жіночі сорочки, запаски північних схилів Карпат художньо довершені, структура їх декору скрупульозно випрацьована. Площина стрічки традиційно не підкреслена темним фоном, а, навпаки, зливається з білизною полотна. Стрічковий характер композиції виділяється двобічним напрямком і ритмічністю орнаментальних мотивів. Візуальний ефект відтворює враження прозорості, легкості візерунків.

Вишиті смуги Закарпатської Бойківщини та Гуцульщини більшою мірою навантажені кольорово-тональною насиченістю, контрастом. Важливу роль відіграє інтенсивність забарвлення базового розводу вишивок, що водночас підкреслює площинну стрічкову форму. Візуально узорі складають ефект поліхромності, яскравості тощо.

Оригінальні варіанти композиційних структур сітчастого характеру. Їх графічність, фактурність, поліхромність гармонійно поєднані між собою. Саме ці фактори підносять мистецький рівень вишивок одягового призначення українських горян.

Сітчастий характер композиційної структури залежить від способу утворення так званої "сітки". Найтиповішим варіантом є метрична організація орнаментально-тотожних елементів у чотири сторони [11, с.250]. Це може бути єдиний мотив, який безмежно повторюється, на зразок так званих "вербовецьких рукавівок". Безліч варіантів сітчастої композиції утворюються перетином ритмічно розташованих ліній, що візуально формують квадратні чи ромбічні фігури. До сітчастих структур слід зарахувати й композиції, утворені орнаментальними стрічками чи смугами. У цьому випадку присутній відмінний розвиток мотивів у чотири сторони. У результаті утворюється структура в структурі (орнаментальні стрічки формують сітчасту композиційну схему). Власне, від способу та послідовності утворення сітки залежать художня образність, візуально-емоційне сприйняття складних композицій вишивок.

Серед композиційних структур сітчастого характеру одягових вишивок Карпатського регіону визначаємо два варіанти їх утворення. Основним чинником у формуванні сітчастих композицій є графічний розвиток мотивів, рапортів у дві чи чотири сторони.

1. Сітчаста структура єдиного орнаментального мотиву (розвиток фігури відбувається в чотирьох напрямках однаково). Існує декілька художньо відмінних варіантів структурної організації композиційної сітки такого типу.

- Візерунок, побудований за допомогою тотожних (одного чи двох) орнаментальних елементів, які є одночасно мікро- і макроструктурними мотивами. Характер сітки залежить від виразності тотожних фігур, яка досягається за допомогою ритму мотивів та інтервалу між ними.

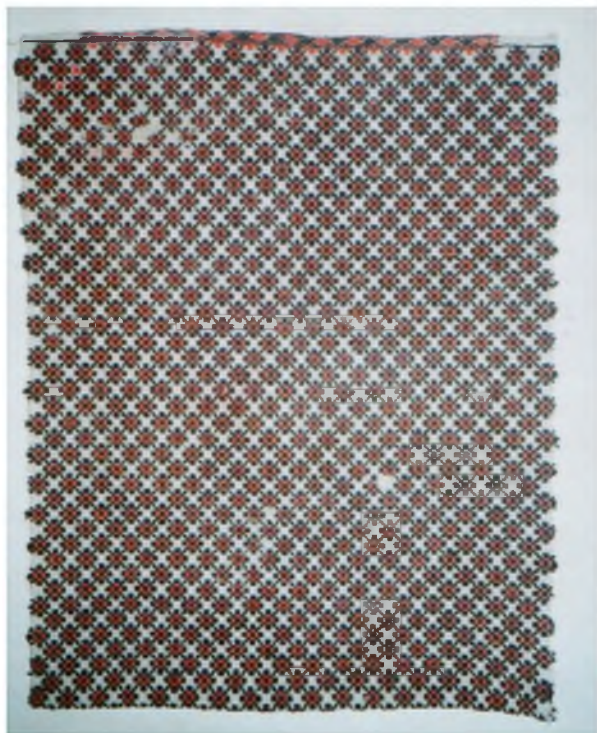

Рис. 4.

Якщо мотив створений за правилами центральної симетрії і всі чотири частини його такі самі, то розвиток сітки відбувається в чотирьох напрямках однаково (рис. 4). Мотив може бути дзеркально-симетричним, видовженим чи розширеним. Тоді напрямком мотивів, інтервали між ними по горизонталі будуть відрізнятися від повторюваних мотивів по вертикалі чи навпаки. Візуально сітка буде мати видовжений або розширений вигляд. В окремих випадках утворюється перетинуваних ліній, які виділені білизною полотна, тобто послідовністю інтервалів між мотивами.

- Композиція, побудована єдиною макроструктурною фігурою (переважно ромб, квадрат), яка заповнена дрібнішими (мікроструктурними) елементами чи мотивами. Традиційно в таких інваріантах сітчастий характер структури яскраво виражений за допомогою тіс-

ного взаємозв'язку ромбів або квадратів, утворених перетином вертикальних, горизонтальних, діагональних ліній, які, власне, будують макроструктуру сітки (рис. 5). Художня образність композиції, її видовжений чи розширений характер залежать від властивостей (прямий, гострий, тупий) кутів, під якими перетинаються лінії, чи від графічної образності мікроструктурних елементів.

2. Сітчаста структура рапортної стрічки (розвиток орнаментальних мотивів у чотири сторони відбувається неоднаково). Характер виражений колористично-графічною відмінністю в організації мотивів перпендикулярного напрямку. Це складний інваріант сітчастої композиції, тектоніка якої передбачає існування структури в структурі. Формування сітки відбувається у два етапи. Перший – мотиви, рапорти, ритмічно розвиваючись у два напрямки, формують повноцінну стрічкову структуру. Другий – утворена орнаментальна стрічка, часто дві графічно відмінні між собою смуги, паралельно повторюючись, організують сітчасту структуру (рис. 6).

Рис. 5.

Рис. 6.

Варто відзначити розміщення композицій-стрічок відносно фігури людини. На території Українських Карпат, як і по всій Україні, зустрічається їх вертикальне, горизонтальне та діагональне розташування. Окрім паралельного повторення стрічок, сітчастий характер доведеної композиції виражається ритмом інтервалу між ними чи його відсутністю. Сітка може утворюватися ритмічним повторенням окремих стрічок-кривульок або стрічок, утворених діагонально розташованими мотивами ромбів, квадратів. У цьому разі стрічки немов заходять одна в одну чи дотикаються – є до деякої міри орнаментально залежними (рис. 7).

Сітчасті композиції можуть формуватися однією, двома чи трьома орнаментально відмінними або, навпаки, тотожними стрічковими структурами, які розміщені на певній відстані й таким чином незалежні одна від одної. Власне, ритмічна організація орнаментальних мотивів у два напрямки, утворюючи стрічкову композицію, водночас породжує її (стрічку) як складову сітчастої структури.

Рис. 7.

Франківської області стрічки, смуги, розміщені в горизонтальному порядку відносно фігури людини, вишивали на рукавах безшарових жіночих сорочок, запасах тощо.

Для вишивок одягового призначення Карпатського регіону типовим є застосування композиційних структур закритого характеру, таких, що не передбачають подальшого розвитку. Варто зауважити, що в декорванні народної носії українських горян такі композиції мають локальні відмінності. Їх орнамента переважно фізіоморфного характеру. Серед вишивок одягового призначення жителів Карпатського регіону побутували композиції закритого характеру вільного малюнка чи побудовані за правилами дзеркальної симетрії. Ритм у таких вишивках не є основним композиційним прийомом. Найчастіше такі візерунки довершували композиції натільних і верхніх компонентів одягу гуцулів, бойків і лемків. Найуживанішими були окремі квіткові мотиви, галузки дерев, птахи, звірі, ініціали власника одягу тощо. Зокрема, оригінальними в плані вищеописаних композиційних схем є вишивки жіночих сорочок Путильського, Вижницького районів (рис. 8).

Важливе місце серед композицій закритого характеру посідає мотив дерева життя. Його культове значення відоме з давніх часів [10, с.99]. У вишивках українських горян мотиви дерева життя різноманітні та часто інтерпретовані. Оригінально виражені вони на бойківських жіночих уйошах (сукняні куртки) Міжгірського району. Їх

Оригінальні сітчасті композиції одягових вишивок Гуцульщини та Бойківщини. На особливу увагу заслуговують вишивки частин рукавів, манжет жіночих сорочок Гуцульщини, структура яких утворена способом єдиного орнаментального мотиву. Мотиви розміщували в паралельно-перпендикулярному чи шахматному порядку. Інтервали між ними створювали щільність або розрідженість сітки, трактуючи білизною полотна перетин уявних ліній різного напрямку. Композиції на рукавах, уставках, відведених манжетах жіночих сорочок бойківських сіл північних схилів Українських Карпат відтворені в площині стрічкового характеру, проте їх структура організована яскраво вираженими сітками, макроструктура яких будує єдиний орнаментальний мотив.

Сітчастими структурами рапортної стрічки, які розставлені діагонально відносно фігури людини, декорували рукави жіночих сорочок Путильського, Вижницького, Косівського районів Гуцульщини. У вишивках Бойківщини сітка на рукавах жіночих сорочок організована вертикально розміщеними стрічками-кривульками. Такі композиції бойкині називали "дорогами". У селах Рожнятівського, Долинського районів Івано-

Франківської області стрічки, смуги, розміщені в горизонтальному порядку відносно фігури людини, вишивали на рукавах безшарових жіночих сорочок, запасах тощо.

Рис. 8.

розміщували посередині нижньої частини спинки виробу. Різні варіанти художнього вирішення мотиву дерева життя характерні для вишивок жіночого нагрудного одягу Рожнятівщини. Це – унікальні композиційні структури закритого характеру, у яких вишивальниці поєднали світлісний потенціал колірної гами, графічної лінії вільного малюнка та символічний образ культового мотиву (рис. 9).

У вишивках чоловічих і жіночих сорочок Верховинського району Гуцульщини часто зустрічаються пазухи сорочок, у нижній частині яких зображено дзеркально-симетричну композицію з основним мотивом дерева життя, вазона, пташки, тварини тощо (рис. 10). Імовірно, що таке поєднання фіксує момент естетичної оздобы й історично-релігійного змісту символу-оберега [14, с.220].

Рис. 9.

Рис. 10.

Варто відзначити, що у вишивках українських горян зустрічаються варіанти комбінування різних за характером композицій у декорванні окремих елементів одягового компонента. Часто їх структурну відмінність вишивальниці майстерно об'єднували фактурністю, ажурністю, кольорово-тональними акцентами тощо.

1. Семчук Л. Я. Вишивка в народному одязі Українських Карпат ХХ століття (художні особливості) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтв. : спец. 17.00.06 “Декоративне і прикладне мистецтво” / Л. Я. Семчук. – Івано-Франківськ, 2009. – 16 с.
2. Витвицький С. Історичний нарис про гуцулів / С. Витвицький ; [пер., передм., прим. М. Васильчука]. – Надвірна : Світ, 1993. – 94 с.
3. Вовк Ф. К. Студії з української етнографії та антропології / Ф. К. Вовк. – К. : Мистецтво, 1995. – 335 с.
4. Шухевич В. О. Гуцульщина / В. О. Шухевич. – Верховина : Гуцульщина, 1997. – Т. 1. – 352 с.
5. Франко І. Етнографічна експедиція на Бойківщину / І. Франко ; [пер. з нім. К. Матейко, В. Васків] // Жовтень. – 1972. – № 9. – С. 137–143.
6. Маковский С. Народное искусство Подкарпатской Руси / С. Маковский. – Прага : Пламя, 1925. – 156 с.
7. Павлуцький Г. Г. Історія українського орнаменту / Г. Г. Павлуцький ; [передм. М. Макаренка]. – К., 1927. – 26 с.
8. Білецька В. Українські сорочки, їх типи, еволюція й орнаментация / В. Білецька. – К., 1934. – 67 с.
9. Берладіна К. Матеріали з історії українського образотворчого гаптування / К. Берладіна // Наукові записки науково-дослідчої катедри історії української культури. – Х., 1927. – № 6. – С. 389–411.

10. Захарчук-Чугай Р. В. Українська народна вишивка: західні області УРСР / Р. В. Захарчук-Чугай. – К., 1988. – 190 с.
11. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво / Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай, М. Є. Станкевич. – Л. : Світ, 1992. – 271 с.
12. Станкевич М. Українське художнє дерево XVI–XX ст. / М. Станкевич. – Л., 2002. – 480 с.
13. Семчук Л. Традиційна народна одягова вишивка в творчості народних майстрів і художників модельєрів України / Л. Семчук // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – Х., 2006. – № 2. – С. 85–95.
14. Свйонтек І. Гуцульські вишивки Карпат (Івано-Франківщина). Мистецтво орнаменту / І. Свйонтек. – Івано-Франківськ, 2005. – Т. 2. – Ч. 1. – 284 с.
15. Гуцульська вишивка в колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського : монографія / [заг. ред. О. Никорак]. – К. : Родовід, 2010. – 200 с. : іл.
16. Бойківщина: історико-етнографічне дослідження / [З. Є. Болтарович, А. Ф. Будзан, Р. П. Гарасимчук та ін.]. – К. : Наукова думка, 1983. – 303 с.
17. Гоберман Д. Н. Гуцульщина – край искусства / Д. Н. Гоберман. – М. ; Л. : Искусство, 1966. – 88 с.
18. Гургула І. В. Народне мистецтво західних областей України / І. В. Гургула. – К. : Мистецтво, 1966. – 77 с.
19. Захарчук-Чугай Р. В. Вишивка / Р. В. Захарчук-Чугай // Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. – К. : Наукова думка, 1987. – С. 379–388.
20. Захарчук-Чугай Р. В. Вишивка / Р. В. Захарчук-Чугай // Лемківщина: історико-етнографічне дослідження : у 2 т. – Л., 2002. – Т. 2 : Духовна культура. – С. 256–273.
21. Костишина М. В. Художнє оформлення буковинського народного костюма гірської місцевості / М. В. Костишина // НТЕ. – 1975. – № 4. – С. 54–56.
22. Матейко К. І. Український народний одяг / К. І. Матейко. – К., 1977. – 205 с.
23. Полянская Е. Народная одежда гуцулов Раховского района / Е. Полянская // Карпатский сборник : труды междунар. комис. по изучению народной культуры Карпат и прилегающих к ним областей. – М., 1972. – С. 57–65.
24. Симоненко І. Народна вишивка Закарпаття / І. Симоненко // Матеріали етнографії та художнього промислу. – 1957. – Вип. III. – С. 56–85.

Автор выделяет многофункциональность техник, орнамента и цвета как важных композиционно-творческих факторов орнаментально-графических структур вышитых узоров. Проанализированы художественные отличия композиций, доминантных мотивов вышивок народной одежды украинских горцев.

Ключевые слова: *вышивка, композиция, структура, графичность, ажурность, техника, цвет.*

The author specifies the multifunctional essence of engineering, of ornament and colour as important compositional and creative factors of ornamental and graphic structures of embroidery patterns. Author carries out the comparative analysis the artistic differences of compositional structure and predominational motives of embroideries Ukrainian mountain residents national clothes.

Key words: *embroidery, composition, structure, graphic, transparention, engineering, colour.*

УДК 399; 398 (477)

ББК 85.126.6 (4 Укр)+82.3 (4 Укр)

Ганна Макогін

УЯВЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ ПРО ЕСТЕТИКУ ВБРАННЯ (за матеріалами фольклору)

У статті з'ясовуються критерії естетичного в українському традиційному вбранні, ставлення українців до свого зовнішнього вигляду й уявлення про красу одягу, відображені у фольклорних текстах.

Ключові слова: *естетика вбрання, фольклор, народний одяг, потяг до краси, чепурний одяг, біла сорочка, вишите вбрання, краса.*

Краса українського народного вбрання є матеріальним утіленням законів буття традиційного суспільства, відображенням духовних орієнтирів народу. Численні нефункціональні деталі: структура й фактура матеріалів, витканий або вишитий орнамент, складки (“рясування” чи “гофрування”), оздоблення скрученими чи сплєтеними шнурами, китицями, аплікаціями на